Matija Bećković

Kosovo najskuplja srpska reč

Valjevo 1989.

S blagoslovom Njegovog Preosveštenstva Episkopa šabačkovaljevskog Gospodina Lavrentija

Internet izdanje

IZVRŠNI PRODUCENT I POKROVITELj

ЈАНУС
Tehnologije, izdavaštvo i agencija
Beograd, 5 septembar 2000

PRODUCENT I ODGOVORNI UREDNIK
Zoran Stefanović
LIKOVNO OBLIKOVANjE
Marinko Lugonja
VEBMASTERING I TEHNIČKO UREĐIVANjE
Milan Stojić
DIGITALIZACIJA TEKSTUALNOG I LIKOVNOG MATERIJALA
Nenad Petrović

Štampano izdanje

IZDAJE
"Glas Crkve"
UREDNIK
Ljubomir Ranković
Biblioteka "Glas Crkve"

Posebna izdanja

Knjiga XIV

Matija Beć
ković

Kosovo
najskuplja srpska reč

Valjevo 1989.

S blagoslovom Njegovog Preosveš

tenstva Episkopa
š
abač
kovaljevskog Gospodina Lavrentija

Internet izdanje

IZVRŠNI PRODUCENT I POKROVITELj Tehnologije, izdavaš
tvo i agencija
Beograd, 5 septembar 2000
PRODUCENT I ODGOVORNI UREDNIK
Zoran Stefanović
LIKOVNO OBLIKOVANjE
Marinko Lugonja
VEBMASTERING I TEHNIČKO UREĐIVANjE
Milan Stojić
DIGITALIZACIJA TEKSTUALNOG I LIKOVNOG MATERIJALA Nenad Petrović
Štampano izdanje
IZDAJE
"Glas Crkve"
UREDNIK
Ljubomir Ranković
Biblioteka "Glas Crkve"
Posebna izdanja
Knjiga XIV

Kosovo - Najskuplja srpska reč Pre š
est vekova niš
ta se na globusu nije dogodilo znač ajnije od boja na Kosovu Polju.
I danas, posle š
est stotina Vidovdana, za sudbinu srpskog naroda niš ta nije presudnije od bitke koja traje na Kosovu i za Kosovo.
Ishod Kosovskog boja jošse ne zna, kako onog negdaš njeg, tako ni ovog današ njeg.
Od poč
etka pretrajavaju dve stvarnosti i dve istine. I ne ustupaju jedna drugoj. Š
to vreme
viš
e odmič
e, sve se manje zna hoć e li nas onebesati ili progutati kosovska rana.

Kosovo osvanjuje svakog jutra. Svaki dan je jedna godiš njica i jedna zaduš
nica. I danas
se tamo kao i na Vidovdan 1389. vidi "ko je vera, a ko je nevera".

Kao da srpski narod vodi samo jednu bitku, gine u istom boju i na istom polju, proš iruje kosovsku kosturnicu, "ridanje na ridanje pridodaje", nove muč enike pribraja kosovskim muč
enicima.

Kosovo je odavno stiglo do Jadovna - i pravo je č udo da ime Kosovo nije dobila sva srpska zemlja.

Kosovo je najskuplja srpska reč . Plać
ena je krvlju celog naroda. Po cenu te krvi je ustolič
ena na prestolu srpskog jezika. Bez krvi se nije mogla kupiti, bez krvi se ne mož e ni prodati.

Polutar srpske planete

Narodna poezija dokazuje da je sudbinu srpskog naroda reš ila jedna reč

: **car volede**

carstvu nebeskome. Rečje zadata jednom zauvek, i zauvek smo joj postali obavezni i viš e se nikad nije mogla i ne mož e povuć

i.

Kosovo je polutar srpske planete. Krov donjeg i temelj gornjeg sveta. Tu se svest srpskog naroda presekla na ono do i ono posle Kosova. Kosovo je posrbljena prič a o Potopu.

Srpski Novi Zavet.

To je premjena koju spominje Vuk Karadž ić"koja je tako silno udarila u narod da su gotovo sve zaboravili š to je bilo donde, pa samo odande poč eli pripovijedati i pjevati".

Jezik je jedino š

to na Kosovu nije pokoš eno, jer jezik ne gori, niti se topi, ne mogu mu niš

ta seč

ivo, ni olovo.

Kosovo je najvaž

nija misao, najkrupnija zamisao, najslož enije zaumljenje srpske kulture.

Ime za ono najvrednije š to smo dali hriš

ć

anskoj civilizaciji. Kosovo je prestonica srpskog umetnič

kog carstva. Ostavš

tina i zaveš

tanje srpske umnosti i duhovnosti č oveč

anstvu.

Legenda uz koju raste srpski narod.

Kao š

to se do pojave novog Hrista neć e razumeti poruke Novog Zaveta, tako do kraja neć

emo dosegnuti naum kosovskog zaveta. Mi jošuvek znamo samo prič u o prič

i, a ono

š
to zna prič
a sama, to ć
e mož
da zauvek ostati tajna.

Tajna je tako htela da se carstvo nebesko u poeziji o Kosovu spomene samo jednom. I to podvlač i važ
nost i poveć
ava skupoć
u ove reč
i. Pesmu **Propast carstva srpskoga** u kojoj je ovaj stih, č
uo je Lukijan Muš
icki na nekom vaš
aru kod manastira Š
iš
atovca od
nepoznate slepice iz Grgurevca.

Kao u kakvoj biblijskoj legendi, ne zna se ni ime, ni godine, ni poreklo slepe ž ene, kod koje je Stefan, đ
akon š
iš
atovač
kog arhimandrita, naš ao i zapisao poč
etak kosovske
epopeje. Zna se da bezimena slepa ž ena nije znala znač
enja reč
i koje je č
uvala i pevala.

Tako smo tek 1817. posle oba srpska ustanka, dobili pesmu koja je naknadno zauzela svoje mesto na poč etku srpske Ilijade:

Poletela soko tica siva Od svetinje, od Jerusalima I on nosi ticu lastavicu.

To ne bio soko tica siva Već
e bio Svetitelj Ilija, On ne nosi tice lastavice Nego knjigu od Bogorodice, Odnese je caru na Kosovo, Spuš
ta knjigu caru na koleno Sama knjiga caru besedila...

Knjigu ne nosi niko drugi do Svetitelj Ilija - onaj koga su kao dete anđ
eli povijali ognjem,
a hranili plamenom. Onaj koga je Bog č esto slao Izrailju da greš nike privede pokajanju.
Knjigu ne š
alje niko drugi do Bogorodica, a koju bi drugu knjigu od svetinje od Jerusalima slala Bogorodica po Svetitelju Iliji ako ne onu jednu jedinu, knjigu svih knjiga, knjigu o svom Jedincu.
I š
ta bi Car Lazar č
itao uoč
i odsudnog boja, nego Novi Zavet. I š ta bi mu drugo knjiga sama govorila, nego da ć e opet biti kao š
to je pisano, da su doš la poš
ljednja vremena. Na
Kosovu ć
e se ponoviti sudbina Hristova, jer koga bi drugoga Mater Boga Naš ega u
Lazaru prepoznala i č ija bi se drugo sudbina na Kosovu obnovila? Odakle je tica poletela, tamo ć
e i doleteti. U srpskom narodu ć e se dogoditi Jevanđ
elje.
Muka kaž

e cijenu junaku

Car Lazar se **privoleo** carstvu nebeskom i većta sreć no nađ

ena jedina rečgovori koliko se dvoumio i "mislio misli svakojake". Nije li i sam Hristos većpresuđen i pomiren dozvolio svojoj ljudskoj prirodi da se sa krsta oglasi reč ima: **"Oč**

e, zaš

to si me ostavio?"

Kao š

to je i Majka Jugović a, Boga **domolila** (da joj Bog da oč i sokolove i bijela krila labudova), š

to se mož

e razumeti jedino tako da se molila toliko dugo dok je okrilatila i na nove oč

i progledala.

Caru Lazaru je ishod boja bio poznat. Kazala mu ga je knjiga sama. Izabere li carstvo nebesko - nije rekla tek da ć e izgubiti boj, većneš to poraznije: **sva ć**

e tvoja izginuti

vojska. I konač nije: **ti ć**
eš
, knež
e, s njome poginuti.
Muka kaž
e cjenu junaku - varijanta je stiha koji je ostao neš tampan na margini rukopisa **Gorskog vjenca.** Mi ga ovde navodimo, jer je muka odista kazala cenu kneza Lazara.

Od tada on ne postupa kao smrtnik, većkao onaj sa kojim se poistovetio. Smrtnik bi pre dojavio nekome da ne dolazi, nego š to bi prokleo svakoga ko ne dođ
e. Mi ga nedovoljno
razumemo, ali zar smo viš e razumeli onoga ko je neuporediv i po stradanju i po smislu.

Čim je krenuo na ročiš te, znamo i gde ć
e dospeti. Prinoseć
i na ž
rtvu sebe i svoj narod, i on najpre priređ
uje več
eru, a potom poziva u boj i starozavetnom kletvom proklinje svakoga ko izostane. Mi većmož emo porediti i več
eru s Več
erom i besedu s Besedom i Maslinovu Goru sa Kosovskom Gorom.

U crkvi koju je sakrojio na Kosovu i koju pesnik ne zove sluč ajno Samodrž
a "tri nedjelje
trides kaluđ
era" ispoveda i prič eš
ć
uje vojsku koja za datu rečodlazi u smrt. Nije poš teđ
en
ni soko na ruci, sestri ne ostaje ni brat od zakletve, a junak venč ava devojku reč
ju koju
svet do tada nije č

uo:

Evo t' idem poginuti duš o!

Od reč

i patrijarha Danila Banjskog, kosovskog savremenika: **Umrimo da već ni ž**

ivi

budemo! - do Đakona Avakuma, od poklič a Đure Jakš
ić
a: **Padajte brać**
o! - do lozinke patrijarha Dož
ić
a: **Bolje grob nego rob** i smirene reč i Vukaš
ina iz Klepaca:
"Samo ti, dijete, radi svoj posao!" - ne prestaje oduš evljavanje smrć
u, ne jenjava
obasjanje idejom vodiljom, ne posustaje reš enost srpskoga naroda da gine: Idem, sejo, na Kosovo ravno Za krst č
asni krvcu prolevati
I za veru s brać
om poginuti...
Ne bih ti se junak povratio Ni iz ruke krstašbarjak dao Da mi kaž
e druž
ina ostala
Gle kukavca Boš
ka Jugović
a
On ne smede poć
i na Kosovo
Za krst č
asni krvcu prolevati...
Ja nevera nikad bio nisam Nego sutra mislim na Kosovu Za 'riš
ćansku veru poginuti...
Srb je Hristov, raduje se smrti!
Blago tome ko ranije umre O manje je muke i grijeha...
Da junač
ki brać
o poginemo
Rad slobode i rad otač astva...
Slavno mrite kad mrijet morate Vaskrsenja ne biva bez smrti...
Blago tome ko se tu nagnao Većga rane ne bole kosovske VećTurč

ina ni za š
ta ne krivi.
Kad ogrije na zapadu sunce Tada ć
u ti sa Kosova doć
i.
U ovakvim reč
ima, koje su izgovorili različ iti ljudi u različ
itim vremenima, naš
la je
oslonca i rečmajora Gavrilović a: **"Vrhovna komanda brisala je naš**puk iz spiska ž
ivih. Mi viš
e ne moramo misliti o svojim ž ivotima. Napred u slavu!"
Nepoznati pesnik pevajuć i o jošjednom Kosovskom boju ovoga puta na Mojkovcu 1915.
kaž
e:
Uskoci se grabe i Drobnjaci I Šaranci krvavi junaci Ko ć
e prije ž
icu prekinuti
Raniti se ili poginuti!
Na Kosovo ć
e, u presveto ime Isusovo, otić i i MusićStevan, brat Kosovke devojke, mali vojnik a veliki poetski lik koji je stigao kad je boj bio okonč an i nastavio bitku bez izgleda tek samo da bi poginuo.
Kosovski junaci su otiš li u nebesku grobnicu u kojoj niko nije ni istrulio, ni ostario, niti je i jedna duš
a ikada na nebu zakopana.
Kraj boja znamo jošpre poč etka, a sa najveć
im oč
ekivanjima pratimo njegov tok, nasluć
ujuć
i da se događ
a neš
to viš
e od samog boja, neš
to važ

no za ceo ljudski rod.
Kosovski junaci se bore do kraja bašzato š to znaju kako je presuđ eno. Bore se onako
kako se na zemlji bore oni č ija se nada premestila na nebesa.
Bore se, jer su hriš
ć
ani, a glava je mera koliko su to postali.
Car Lazar je, navode onovremenici, sagnuo glavu pred dž elatom da bi poraz bio potpun.
Njegove velmož
e su molile da prime smrt od mač a pre njega, kako svojim oč ima ne bi
gledale smrt svoga kneza.

Biblijski likovi pod srpskim imenima

Kosovo je najbolje zapamć eni boj u srpskoj istoriji, a istorija ne jamč i ni da ga je bilo.

Bio je potreban č
itav vek da se poč
ne dolaziti svesti š
ta se odista zbilo, a ni š est vekova
nije bilo dovoljno da bi se sve do kraja razjasnilo. Odista, tu niš ta nije bilo oč
igledno.

Prvi koji su naslutili velič inu događ
aja nisu bili ni njegovi uč esnici, ni hronič
ari, ni
istorič
ari, većmonasi. U poč etku ih je bilo malo, kao i posle Golgote. Što je prizor viš e
potanjao u bunar vremena, kao da su se jasnije ukazivali i uoblič avali biblijski likovi pod srpskim imenima. Kao da je ono š to je govoreno kasnije bivalo i verodostojnije. Ili se iz daljine jasnije uoč
avalo ili se doznavalo onoliko koliko se otkrivalo samo.

Predanje i kad izmiš
lja, ne izmiš
lja sve, jer se sve i ne mož e izmisliti. Ono stvara ili obnavlja neku realnost č iji nam smisao izmič
e, jer je č
ovek dublji od svakog događ
aja.

To nas navodi na pomisao da je ono slutilo neku suš tinu nedostupnu znanju i da bi stvarnost pre potvrdila bujne naslute pesnika, nego š tura doznanja istorič ara. I kao š
to su
iskopavanja naš
la Bibliju u pesku i kamenu, ni Kosovo ne bi bilo izuzetak. Ono š to
nosimo u kostima, mora da se i zasniva na kostima. I zato verujemo da bismo ih pronaš li na Kosovu, kao š
to su ih Mađ

ari pronaš
li na Mohač
u. Kosti su najveć
a svetinja svakog
naroda.
Jedino se jamač
no boj zbio na dan Svetoga Vida, vidara oč iju, lekara sumasedš
ih. Na

Vidni dan, Vidovdan, srpski prvi dan, praznik od iskoni, prozvan i po travci vidovč ici, leku od okobolje. Na dan kad se seme iznosi na sunce, a kukavica prestaje da kuka. Kad na sve srpske izvore u gluvo doba noć i navire krv kao na otvorene rane. Ti izvori su i izvori predanja, koji obnavljaju pamć enje, imena i slike, starije i dublje od svakog znanja.

Dan u koji se sastaju i Sveti Amos, krsno ime cara Lazara i Sveti Vid -
dvanaestogodiš
njak, bač
en u kazan rastopljenog olova, zbog koga je anđ
eo uzeo silu
ognju.

I kad ne bismo poklonili veru Srbima, moralo se verovati Turcima, ako ne ž ivima, a ono
mrtvima.

Nikada ni u jednoj bici nisu poginula oba vladara, a ni jedan turski sultan nije naš ao smrt van svoje zemlje, do sultana Murata na Kosovu.

To nije bilo lako sakriti, a joštež e je priznati. Turci nisu imali sultana da bi ih gubili i zaboravljali gde su poginuli. Muratova glava je vrać ena u Brusu, ali su mu trup i sin Jakub zauvek ostali na Kosovu. Poginuli su od onih za koje se mislilo, kako kaž e vizantijski pisac: "da ni samu vest o sili koja se na njih priprema neć e izdrž ati, nego ć
e na
sam glas svi u okean poskakati."

Poraz je otkrić

e poezije

Kosovska bitka je stekla slavu najveć eg poraza, a kritič
ka istorija sumnja da je to bio poraz. Ni jedan izvor ne govori da su Turci pobednici, a svi izvori ć ute da su Srbi
poraž
enici.
Poraz je otkrić
e poezije. Poezija se odluč ila i saglasila da je to bio poraz, nalazeć i u
porazu već
u dobit od zlobiti. Konač nost poraza je dala silu poč etka beskonač
nosti
poezije.
U skrivenom smislu poraza su tajni podstreci i ž ivi podsticaji koje poezija nije nikada potroš
ila. Tamo gde poezija nađ
e oslonac, tu je uvek i najveć a dubina.
Poezija je zasnovala svoje popriš te posle boja, uvelič avajuć
i poraz da bi umnož
ila
duhovnu svojevinu. Zapevalo se o porazu kako ne pevaju poraž eni, većoni koji su kadri da prime takvu presudu. Ne ponosimo se porazom, ali ne verujemo u zemaljske pobede.
Poraz pod krstom č
asti, poraz je pod visokim uslovima. Pobeda je to najveć ih principa i
poslednjih odgovora. I smemo li reć i: neka je prost poraz koji donosi toliku veru i takvu poeziju.
Istorija je podseć
ala i na Lazareve pobede i bojeve, ali poezija za njih nije htela da č uje.
Poraz je pobeda pamć
enja. Da nismo poraž
eni sve bismo zaboravili. A ko se nič eg ne
seć
a sve mu se mož

e uzeti.
Kosovo je rodila sloboda stvaralač kog č
ina, a ta sloboda mora biti apsolutna. Zato je na Kosovu spasena naš
a duhovna č
ast. Zato Kosovo izaziva toliko uzbuđ
enje nacionalnog
ponosa i zato je etika naš a jedina politika na Kosovu. I danas kao i 1389. godine na Kosovu smo branili ljudska prava.

Kosovo pre Kosova

Istorija je dovodila u sumnju č ak i mesto gde se bitka dogodila, a poezija je Kosovo uoč

ila jošpre Kosova. Poetska pronicanja su dosegnula da ć e to ubavo polje postati ne samo ubojno, nego i usudno i presudno. Pesnik je ovo polje odavno izabrao da smesti svoju pesmu.

Pretkosovske pesme poč inju otmicom ž

ena i BanovićStrahinja bašna Kosovu pokazuje svoju moralnu retkost.

I Marko Kraljevićide pravo na Kosovo kod bijele Samodrež e crkve da presudi na kome je carstvo. Majka Jevrosima izgovorić e pre Lazarevog opredeljenja, reskije i srpskije svedenu biblijsku reč :

Bolje ti je izgubiti glavu Nego svoju ogreš

iti duš

u.

Eto kolika je vrednost duš e i kako je reskira svako ko se odluč i za ž

ivot po svaku cenu.

Kao da su jošiza Karpata Srbi nosili neku nesreć u i krenuli na tajni zov ka ovom polju, a da ni naknadna pamet ne zna š ta ih je pokrenulo bašna ovu stranu i vodilo ka Kosovu.

I Murat ne ide na Lazara, nego na Kosovo i Lazar ga ne č eka u Kruš

evcu, nego na

Kosovu. Na Kosovu zato da predstavi celinu svoje zemlje i nemanjić ske loze. Za Murata

je Kosovo glavna kapija ulaska u grkljan Srbije i glavu Evrope. Muratu kapija za Evropu - Lazaru za nebesa.

Pesma svesaznateljka i njena sveuvidnost preuzela je na sebe odgovornost da utvrdi tok boja, odredi uč esnike i presudi pobednika. Čestitoga kneza je proizvela za cara, caru dala caricu, carici brać u, brać

i imena. Nije zaboravila ni slugu Milutina, Vaistinu i Golubana.

Nije izostavila imena ni hrtova, ni konja. Saznala je ko je kome bio kum, ko pobratim, ko dever i tako dovela u krvno srodstvo ceo narod. Prizvala je i one koji su umrli pre boja i povratila one koji su

se rodili posle njega. Dovela i Arapa prekomorca, uoč ila kakve ko ima oč
i, odnekud doznala i boju glasa svojih junaka. Tako smo dobili dragocene pojedinosti koje je jedino mogla doznati poezija.
Sultana Murata istorija nije upamtila po dobru. Ali poeziji je za njenu pređ
u bio
potrebniji plemeniti Murat. I ona se nije obazirala na njegovu surovost, nego ga uč inila obazrivim prema Srbima, od č ije je ruke poginuo. Prisen moralne osetljivosti jezika oseć a
se i kad pesnik ne kaž e Milošubi, većMiloš**zgubi** turskog car Murata. Kosovo je postalo poetska pravda i za Turke. Sa Kosova su krenule dve istorije i jedna poezija.
U kosovskom predanju nema niš ta š
to se kosi ili spori sa drugim narodima, sem ako nije greh i golo postojanje, i samo pripadanje jednom narodu.
Na Kosovu niko nije zakasnio i jošuvek sam mož e izabrati i ulogu i stranu.
U velikim bitkama gotovo nikad nije poginuo ni jedan veliki junak, a kamoli vladar. Nije li smrt kneza Lazara i Miloš a Obilić
a odluč
ila i ko je najveć
i junak i koja je najveć a bitka.
Na Kosovu se probudila naš a nacionalna savest, a kad se savest jednom probudi viš e ne
mož
e zaspati.
Kosovo je ime za naš
u nebesku otadž
binu, a tu otadž
binu mož
emo izgubiti samo
duhovnim samoubistvom.
Hramovi su glavni gradovi srednjevekovne Srbije Carstvo nebesko Srbima nije bilo nepoznato, većsu vekovima pisali i crkve i knjige. Već su poodavno bili pravoslavni i zato plać ali najveć
u ljudsku cenu. Nebo je bilo bliž e i

prisnije naš
im precima, nego nama. Nebo i zemlja nisu bili toliko udaljeni kao danas. Na svodovima hramova svodili su ga na zemlju. U bogomoljama su mirisala tela srpskih svetih kraljeva, a na zidovima, u oltarima i na ikonostasima njihova lica su zasjala pomeš ana sa likovima svetaca. Loza Nemanjina stajala je uz lozu Jesejevu. Nisu bili poznati po nadž acima i buzdovanima, većpo zaduž binama koje su ozidali od Jerusalima i Svete Gore, preko Grč ke i Vizantije, do Rusije, "dok su duš i mesta uhvatili".

Većje protoneimar Rade u Skadar uzidao nevinu ž rtvu, ostavljajuć
i joj prozor na oč
ima i
otvor za mleko - kroz koje je progledavao i hranio se ceo narod.

Lazar je Nemanjićodavno "sedeo u stolu njinome". Preko njega su Nemanjić i dospeli na Kosovo. U iduć
i svet se uputio mireć i crkvu, pomaž
uć
i Hilandar, iduć
i u Jerusalim,
zidajuć
i Lazaricu i Ravanicu. Pevačje odluč io da ga o zidanju i trajanju pouč i Miloš
Obilić
, koga je i Duš
an slao u Mletke po krste i ikone.

Lazar se potpisivao sa dva mastila. Krunisan je sugubim, dvostrukim vencem i duš a mu je ostala na oba sveta.

Nemanjić
i su ispod raskoš
nih carskih odež
di nosili kostretne rize, ispod pancira drvene krstove.
Pevačje Boš
ka Jugović
a poklopio krstaš
em barjakom, viš
e epitrahiljem, na kome je bilo 12 krstova, koliko je i apostola i koliko nikad ni na jednom barjaku nije bilo.

Našunutraš
nji put nas je doveo na Kosovo.
Sve š
to se pojavilo na Kosovu, odavno je bilo u nama.
Trideset č
etiri godine pre Kosova smrć u cara Duš
ana okonč
ana je propast carstva srpskoga. Nije propalo samo ono š to nije moglo propasti: Žič a i Mileš
eva, Sopoć
ani i
Studenica, Pavlica i Deč ani, Peć
arš
ija i Sveti Arhangeli.
Hramovi su - zamkovi, carski dvorovi i glavni gradovi srednjevekovne Srbije. To su bojevi koje smo zauvek dobili, sazvež đa nebeskog carstva koja su neugasiva i nerazoriva.
Ono š
to je njima građ
eno ostalo je u nama. Sva dobrota do tada posejana isklasala je posle kosovskog zatiranja.

Nebeske prilike

Kosovo najavljuju i nebeske prilike:

"Razgnevi se Gospod 1371.
Pojavi se zvezda repatica I kuga po svoj zemlji zvezde se pojaviš
e u podne
Mesec se zakrvavi
Poginu sunce meseca juna, š esnaesti dan..."

Te prilike su nastajale i pre Kosova i posle Kosova kad "višSrbije po nebu vedrome nebom sveci staš e vojevati". I Karađ
ord
e ć
e prič
estiti vojsku pre ulaska u Beograd. I morač
ki hajduci se priseć
aju Kosova:

Evo ima pet stotina ljeta Od kada nas ne ogrija sunce A danas nas sunce ogrijalo Zaratio Petrović
u Đuro...

Na Kosovu su Srbi prvi put bili zajedno, a sastali su se da bi poginuli i okajali neslogu i nejedinstvo. Samo je najveć i greh traž
io toliko oč
iš
ć
enje. Samo se tolikim poginuć em
mogao dalje odvijati naum spasenja.

Nesloga i izdaja, presudne reč i za sudbinu Srba vezane su za Kosovo. Kosovo je postalo jedino mesto gde su Srbi bili zbrać eni. A danas je jedino pitanje na kome su slož ni i
nerazbrać
eni. Slož
ni za sebe, a ne protiv nekoga. Kosovo je jedina zemlja na kojoj Srbi kleč
e, ljube je i nose je u svojim torbicama.

Misli se da je polje Kosovo dobilo ime po ptici kos, a č ini se da bi to bilo previš e za tako
malu pticu koje uz to ima i u svakom drugom polju i potoku.

Pre ć
e biti da su na tom š irokom polju bivale velike kosidbe, a da je to ime slutilo i konač
no zapeč
atila ona najveć
a koš
evina, koja nije prestala do naš ih dana, a zove se
kosidba glava.
Bilo je i već
ih iskopanja i pogibelji, ali se one u duhovnom ž ivotu Srba nisu ni primakle Kosovu. Najveć
e iskopnice nazvane su Kosovom. Pesma **Propast carstva srpskoga** završ
ava se reč
ju koja nije imala odakle doć i osim iz Crkve i koju ne nalazimo viš e nigde
u narodnoj poeziji. To je reč : **pristupač**
no. Njome se završ ava poklanje i poraž
enje Srba
kad pogibe i Lazar i izgibe sva njegova vojska, sedamdeset i sedam hiljada. Pesma o potpunoj pogibiji završ ava se olakš
anjem:
Sve je sveto i č
estito bilo
I milome Bogu pristupač no.

Smrt pod svojim imenom

Ispred Srba su bile druge vere i civilizacije, tuđ
e sudbine i istorije.
"Iđ
aš
e zver rič
uć
i kao lav, traž
eć
i
da proguta stado Hristovo".
"Amurat car pokorivš i mnoge narode,
sa svima njima naiđ
e na nas."
" Od kopalja ni vetar nije mogao duvati."
Bilo je lakš
e primiti tuđ
e, nego odbraniti svoje.
Da smo tu sagnuli duš u, zauvek bi ostali pogureni.
Da smo se tu pokorili, trag bi nam poginuo i viš e ne bismo imali iz č ega vaskrsnuti.
Birajuć
i smrt pod svojim imenom, nismo izabrali ono š to je bilo ispred, nego ono š to je
bilo u nama i iznad nas.
To je dokaz da smo većimali sebe, da smo bili ukorenjeni, už iljeni i usebljeni, da smo sebe imali i doveli dotle da smo se mogli pregoreti i ostati svoji na svome. Pristajanje na kraj je č in samosvesti i nepristajanja.
Izdali su oni koji su bili uvereniji u tuđ
e nego u svoje postojanje. Oni koji su napustili sebe i svoju sudbinu, uplaš eni od svoje istorije i mesta gde ž ivimo.
Što poslednji beste, zasluga je vaš a - jedan je od velikih stihova o Kosovu.
Jošpre Kosova, Srbija se rodila na Kosovu. Srbin je onaj koga se Kosovo tič e. Zato nemamo niš

ta ravno Kosovu ni u svojoj istoriji, ni na svojoj geografiji. Nemamo č vrš
ć
eg
uporiš
ta, ni jač
eg duhovnog središ
ta. Kosovo je ognjiš
te oko koga je okupljen, okosnica oko koje je sadenut, kolevka u kojoj je odrastao srpski narod.

Kosovo je Krstovo. Tu se ukrstilo nebesko i zemaljsko carstvo. Pola u nama, pola iznad nas. Kosovo je najdublja rana, najduž e pamć
enje, najž
ivlja uspomena, najmiliji pepeo srpskog naroda. Zaokretnica sa koje je najviš e porasla naš
a duš
a.

Kosovo je granica dvema Srbijama.

Zemaljska odgonetka nebeske zagonetke.

Kosovo je svuda gde ima Srba i zato bi gubitak Kosova danas bio tež i poraz, dublji
potres, već
i prelom u svesti Srba od onog iz 1389. godine.

Legenda neimar

Oboren udarcem spolja, srpski narod je poč eo sebi dolaziti iznutra. Potrven do korena, oslonac je mogao nać
i samo na dnu sebe. Dno praznine koja je zinula, mogao je dosegnuti samo pesnič ki jezik. Traž
eć
i poč
etak bespoč
etnog, pesnik je tragič nu istinu
pretvarao u blagu vest. Da bi umno postojao, vratio se sopstvu i od svojih duhovnih vrednosti nač inio bedem opstanka. Spolja je pristao na sve da unutra ne bi primio niš ta.
Kao š
to se u č
asu poniž
enja mož
e uoč
iti tren kad pojedinac postaje pesnik, tako se i u vremenima nacionalnog uniž enja i potiranja mož
e prepoznati i označ
iti kako se rađ
a
pesnič
ki genije jednoga naroda.
Ono š
to mu je trebalo za opstanak, srpski narod je ispevao, a one koje je izgubio na bojnom polju, povratio i ož iveo u stihovima. Onome š to je izgubio u realnosti, dao trajnost i oplakao u desetercima. I ne samo to: Srbi su se okupili oko likova iz svoje poezije. I jošviš e - poč
eli da se na njih ugledaju, da ih slede, da se prema njima upravljaju. Da se u njih kunu i u njih veruju. Gde se istorija završ ila, poezija se už
ilila.
Gde je prestalo istorijsko seć anje, tu je zavatrilo poetsko snatrenje. Zakukale su i tuž

balice i ptice. Barjak, pao na bojnom polju, prenet je i podignut na viš i, duhovni plan, i
odatle ga viš
e nikad niko nije mogao oboriti. ' Srbi se nisu proslavili bojem, nego pesmom o Kosovu, opevanim, a ne stvarnim junacima. Kosovo je odbranio duh, a ne oruž je. Osvojio ga je pesnik, a ne vojnik. Reč , a ne sablja. Pesnik je odbranio vojnika u boju koji je započ
eo posle boja. Poezija je imala poslednju rečna Kosovu, a svaki boj donosi onoliko slave koliko pesma iz njega iznese duhovne snage i koristi.
Kao da je sudbina naroda preš la u nadlež
nost poezije. Rečje otpeč atila zapeč
ać
enu
istorijsku sudbinu, otkrila put iz bespuć a, uzela upravu i dala glavu obezglavljenom narodu.
Poezija nas je uzvodila, podizala i prestizala. Tako smo č esto dobijali i viš
ak poezije i
manjak stvarnosti.
Legenda neimar je kod sebe zaposlila ceo narod, uč inila ga svojim junakom i kao pravda koja dela, a da ne zna, postala putokaz njegovom spasenju i prepreka njegovom uniš tenju.
Ona i danas traž
i ono š
to joj treba i sama određ
uje koliko joj treba.
Legenda je preobraž
avala i sebe i nas, a preobraž avajuć
i se, nije prestajala da bude ono š
to je bila. I ma koliko se dovijala i menjala pravac, drž eć
i sve konce jedne drukč ije
stvarnosti, namera joj je da dokuč i realnost.
Kosovska legenda je doš la iz najveć
ih daljina i u najveć u daljinu je upuć
ena. Izvađ
ena je

iz neč
eg dubljeg od ljudi, več nog i neprolaznog, nedostupnog ljudskom razumu. Ona brine da na Kosovu ne bude niš ta mrtvo, jer č
im je mrtvo - nije Kosovo. Nama je ostavila pitanja kojima se ona ne bavi: da li nas je Kosovo daleko odvelo? Da li smo mali za ovoliku poruku?

Kosovo nije samo polje na kome se odigrala Kosovska bitka, ni pozornica poraza i izdaje, ni grobnica dva cara - većSion, mesto ukazanja, stajna tač ka s koje smo krenuli uvis i pokazali sposobnost da poverujemo u neš to veliko i važ
nije od nas.

Kosovo je rečkoja je otrovala srpski narod.

Polje na kome je poezija pobedila istoriju.

Na Kosovu se naš
a sudbina promenila, istorija razmrsila, duš a oč
istila, otpoč
eo novi ž
ivot
srpske nacije. Njime je sve poč elo i njime ć
e se sve završ
iti.

Sumnja u najboljega i najvernijega

Na Kosovu su se istorija i poezija razdvojile. Poezija je postala nadistorija, umetnost vera.

Istorija nije uspela da odbrani Vuka Branković a, u č
ijem se sluč
aju poezija pokazala
okrutnija. Po tome se vidi koliki je bio greh ostati ž iv i uš
tedeti sebe i koliki je strah srpskog naroda od izdaje.
Čim je primio viš
e naznač
enje, Lazar je znao da ga neko mora izdati i brzo i lako posumnjao u najhrabrijega i najvernijega. Sumnja u Obilić a je jedno od najoriginalnijih i najdubljih dosezanja kosovske pesnič ke zamisli. Izdaja najboljega je i istinski kraj, jer svi da izdaju to je manje nego kad izda jedan ako je najverniji. Bez najboljega i najvrednijega, niš ta se ne mož
e obnoviti.

Izdaja je postala središ nja tema srpske knjiž evnosti. Nije isključ eno da neki poraz ili izdaja koja je pretila ili se dogodila u poznijim vremenima nije pesnikovom voljom vrać ena na Kosovo - i nije se umetnič kim sluč
ajem, nego naknadnim razlogom poslužio
imenom Vuka Branković a, č
ije je ime "postalo u srpskom narodu poznatije od Judinog".
Kosovskog porekla je i misao Pera Slijepč ević
a da Branković
i ne bi pali u toliku nemilost poezije da su viš
e gradili za odbranu duš e, nego za odbranu zemlje. Da li je tu ključtolike bezduš
nosti poezije? Jerina je prokleta, jer je zidala smederevsko utvrđ
enje, dok prokletih
nema među
u onima koji su gradili Žič u i Sopoć
ane, Studenicu i Mileš evu. Odbrana duš
e
je, izgleda, bila najvaž nija i poslednja odbrana.

Poezija je izrojila sazvež đe od devet Jugović
a, BanovićStrahinju, Kosanč ić
a Ivana i
Toplicu Milana, Srđ
u Zlopogleđ
u i Kosovsku devojku, Dijete Lauš a, Relju Krilaticu.
To su samo neke lič
nosti kosovske epopeje, lič nosti nepoznate istoriji, ali u svesti srpskog naroda niko nije ni duž e, ni viš
e postojao. To su otelovljene ideje i ostvareni principi č
ije je postojanje bilo neophodno za postojanje celog naroda. Zato su i postali mnogo viš e, nego da su postojali. Nisu postojali oni, ali postoji onaj koji ih je stvorio, a to je srpski narod. I da su postojali, mož da ne bi bili ni tako sveti, ni toliko hrabri, ali je toliko hrabar i tako svet njihov tvorac. To je tvorč eva, a ne njihova mera. Onaj koji je uviđ
ao koga nema, ko mu treba, š ta mu znač
i njihovo odsustvo. Kad mu je š ta bilo
neophodno, tada je i nastajalo.
U pamć
enje su uš
li iz poezije, i odatle ih viš e niko nije mogao iš
č
upati. Teš
ko je nać
i
narod u č
ijem su stvarnom ž
ivotu presudniju ulogu igrale njegove umotvorine. I mož da je
opravdana rečkojom je zamanuo Jovan Duč ićda je sve š
to nije opevao srpski guslar od Triglava do belog mora umrlo za sva pokolenja. Mož e li se istinskije postojati nego š to u
svesti srpskoga naroda postoji Boš ko Jugovići njegov krstati barjak. Mož e li neko biti
prisutniji u ž
ivotu jedne nacije od njegove trojeruke majke, č ija je treć
a ruka - zelena

jabuka.

Pre Kosova njih nema, a bez Kosova gde su svi poginuli - ne bi ih bilo. Posle Kosova ima ih po svoj zemlji. Po njima se zovu brda, izvori, pa se č ak i zaduž

bine koje nisu zidali vezuju za njihova imena.

Da vidite lijepu Tronoš u

Zaduž

binu brać

e Jugović

a.

U to vreme nije bilo ni Pazara, a kamoli Relje od Pazara; ali danas postoje oboje.

Postoje kule i gradovi, crkve i grobovi, dž inovska skakališ

ta Miloš

a Obilić

a. Narod se u

jednom kraju domislio da ga je rodila vila i doznao da se zvala Jelisavka, a u drugom kraju je to bila č obanica, zatrudnela sa zmajem.

Zemlja se otimala o lič nosti iz svog predanja.

U Jadru postoje dva mesta zvana Pustopolje i Neč aj. Ta imena je predanje ovako razjasnilo. Naime, glasonoš a s Kosova tu je naš

ao majku Miloš

a Obilić

a kako č

uva ovce.

"Što ne č

ješMiloš

eva majko

Odbi ovce u to pusto polje Milošti je danas poginuo!"

Kako onda ne postoje oni koji se srpskim vojskama privid

aju na oblacima i kako ć e

nestati oni koje je jezik istkao i utkao u samu kost naš ega postojanja?

Kaž

u da se uzbuđ

enje kad se Obilićpoč eo prizirati na oblaku mož e meriti samo sa onim kada su Srbi posle pola hiljade godina ropstva dož iveli da iz tame izroni krst i ponovo zabruje zvona davno ostala bez jezika.

Nosivost zgaž

enog jezika

Narodna poezija dokazuje da smo najbolje pevali u najtež im vremenima. Najveć u otpornost pokazuje duh, a najveć u nosivost zgaž eni jezik. Daje ropstvo krać e trajalo, naš a narodna poezija mož da ne bi doš la do tolike zrelosti, tako slož ene poetike i poetskog umeć a. I naš e uspomene su u ropstvu bile sporne, pa se jezik morao doseć ati i dovijati kako da ih obnovi. Najveć a nuž da iznudila je i najslož enije oblike poetskog izraž avanja. Kao da smo najviš e stvorili kad nas nije bilo, kad se za nas nije znalo, kad je jezik rudeo i cvokotao prekriven strahom i zaboravom. Turci je nisu voleli, ali ni do kraja progonili. Kao da su ustuknuli i nevoljno se priklonili istini da je umetnost nepotkupljiva, a maternji jezik mož e izraž avati samo svoje iskustvo.

Da smo č ekali slobodu da bismo zapevali, ostali bismo bez svojih najveć ih vrednosti i to vreme ne bismo nikada nadoknadili.

Kao š to se crnorizac zavetovan Hristu većdve hiljade godina ne odmič e s Golgote, ne skidajuć i s uma najveć u nepravdu, a ispred oč iju sliku stradanja najnevinijega - tako Srbin š est vekova ni za tren ne odvaja misao od kosovskog ž rtvenika u strahu da bi pomiš lju na neš to drugo ogreš io o nevinu krv kosovskih muč enika.

Najveć
a vrednost kosovske legende je š to je ž
iva. Što nije skamenjena, ni dovrš ena, ni
razmrš
ena. Š
to njena poruka nije umrla, ni misao zakovana, ni ideja zaglavljena. Š
to se
kreć
e, uključ
uje nove naraš
taje, traž
i njihov doprinos i tumač enje.
Zato je kosovska oporuka mož da jasnija nama nego naš im precima. A naš
a odgovornost
već
a nego ič
ija u ranijim vremenima.
Ono š
to je ispred, ostaje zauvek ispred, jer nema velikih naroda bez nedostiž nih ciljeva, a
več
nost je muka u kojoj ni jedno pitanje nije bivš e. Uz pesmu **Propast carstva srpskoga,** koju je Lukijan Muš
icki, kako kaž
e Vuk "preko nekoga od svoji mlađ
i prepisao od neke
slepice koja je u Grgurevcu sedila" od nje su zapisane i druge ključ ne kopč
e kosovskog
kosmosa: **Obretenije glave cara Lazara, Kosovka devojka, Marko Kraljevićukida svadbarinu.** A to znač i ne samo poč
etak, nego i kraj i epilog Kosovijade.
U jednoj su stihovi o Lazarevom vaskrsu: Pođ
e glava preko polja sama Sveta glava do svetoga tela.
U drugoj je tuž

aljka verenice, većudovice, a sada vidarice, koja ranjenike hlebom i vinom isceljuje - i prič eš
ć
uje.
U treć
oj je Markova Davorija: "Oj, Davori, ti Kosovo ravno Šta si danas doč
ekalo tuž
no
Mesto naš
eg č
estitoga kneza
Da Arapin sad po tebi sudi."
Umetnost je najbliž
a religiji, ako nije i najstarija religija. Religije se razlikuju, umetnost ne, religije su nestajale, umetnost nije. Več ita koliko i ljudi, umetnost ne mož e opstati ako
je ovozemaljska i nije opš teljudska. Kosovskom legendom, srpski narod je postao narod-tvorac. Narodi koji ne stvaraju, ne ostavljaju ubedljivijih dokaza o svom postojanju.
Slič
na predanja, veru u jezik i u poeziju, nalazimo kod drugih naroda, ali "svaki narod voli da neš to nazove svojim". Od Kosova nemamo dublje duhovne svojine, nič eg š
to bi
bilo u mirnijem posedu naš eg razuma.
Kosovo je zauzelo naš u središ
nju misao. Kosovo smo najduž e odgonetali, o Kosovu najviš
e govorili i najdublje mislili, a najmanje rekli i sebe saznali. Kosovski nauk nismo dokuč ili ni iz njega dovoljno nauč ili. Znamo š
ta sve Kosovo nije, a ne znamo š ta jeste.
Od Kosova nemamo viš
e misli koje smo bili manje svesni, ni krupnijeg zaveš tanja koga
se nismo pokazali dostojni.
To nas je unizilo u oč ima protivnika, koji su krenuli da nas liš e rodnog mesta nacionalne -samosvesti. I kad nam traž e Kosovo, potiru nam poč etak, porič

u svest, poniš
tavaju
postojanje.
Kosovo nam ne traž
e prvi put, a jasan odgovor dobili su jošod naš ih praotaca.
Pitanje je - da li nam Kosovo danas traž e zato š
to im se uč
inilo da ih nismo dostojni, da viš
e ne znamo š
ta nam je Kosovo - ili bašzato š to i oni znaju da i mi znamo š ta nam je i
ko nam je tamo.
Kosovo je oč
no dno srpskog duhovnog vida. Kosovo je toliko srpsko, da ga niko ko zna š
ta nije njegovo ne bi uzeo ni kada bismo mu ga nudili, a kamoli ga otimao.

Nojev kovč

eg

Crna Gora je Nojev kovč eg isplivao iz kosovskog potopa.

Nojev kovč

eg je bio nač

injen ovako: u duž

inu trista lakata, u š irinu pedeset, u visinu trideset lakata. Na tri boja, sa dosta svetlosti, zatopljen smolom spolja i iznutra.

Nije drukč

ija, ni viš

a ni Crna Gora.

I kao š

to se Nojev kovč

eg posle sedam meseci zaustavio na Araratu, ovaj je posle trista godina pristao pod koren Lovć ena.

Jedan je sa zemlje odigla voda, a drugi krv.

U Nojevom kovč

egu je od svega ž

ivog bilo uzeto po dvoje. U Crnu Goru je moglo stati samo jedno. To jedno je bio jezik, a u jeziku je bilo sve: i Kosovo, i kosovska misao.

Noje je iz kovč

ega puš

tao gavrana da vidi dokle je doš la voda. Crnu Goru je preletela kukavica, sestra Lazareva, da vidi dokle je stigla krv. Rečje jošjednom bila na poč etku i pokrenula sve iz poč

etka.

Nikad nije bilo manjega sveta da je bio važ niji. Ime Crne Gore je uskrsnulo sa kosovske grobnice. "Tu je skoč ila iskra iz gomila pepela velič ine Duš

anove, š

to nije umrla đ

e se

ognjiš

te srpsko utulilo, nego se pripela na goru te bjeska i dovikuje na sebe gromove zlobe i zavisti, kako zlatna igla potresne strijele oblač ne". Nojeva golubica je posle č

etrdeset dana, a Lazareva kukavica posle č etiri veka naš

la suvo da spusti nogu.

Kad se rodio Radivoje Tomov, u Crnoj Gori je većč etiri stotine dvadeset i č etvrtu godinu

trajala kosovska bitka.

U njemu se svo naš

e zlo i dobro jošjednom rodilo i preporodilo.

Pre Njegoš

a nismo imali ni tolikog pesnika, ni takvog vladike, ni ovakvog Kosova.

Kao pesnik, Njegošje prestvorio legendu o Kosovu, kao vladika pozvao ne samo na osveć enje, nego i na osvetu Kosova, kao vladar poeziju pretvorio u stvarnost.

Narodnu poeziju je izdigao na visinu na kojoj nije bila, a Kosovu dao jošjedno nebo.

Sam se obukao u kosovskog junaka, u raskoš nu noš

nju koju je sam smislio i skrojio, koju pre njega nikad niko nije nosio. Pa, ipak, č im su ga u njoj ugledali, u njemu su odmah prepoznali "onoga pravoga srpskoga bana sa Kosova".

Prvi je skinuo fes i nastavio korotnu kapu za Kosovom. Iz Kosova je izveo svoje poreklo i poreklo svoje porodice, a njegov narod svoju lozu iz kosovskog poč ela, svoj ponos iz

poraza, a nadu iz kosovske propasti. Plemić ska odora je postala narodna noš nja i svakog

raetina podsetila da je vlastelin.

Za Crnu Goru, zemlju u kojoj su rođ

eni Nemanja i Sveti Sava - Kosovo je postalo mesto postanja. Tu je opet buknula svest, upalila se duš a, otreznio zbunjeni gen srpskog naroda.

Sam Vuk kaž

e da je jošu detinjstvu u Trš ić

u sluš

ao da u Crnoj Gori Jošod Lazareva vremena traje srpska vlada i carevanje". Kolenović i su, jer su od kosovskog kolena, plemić

i -jer su olicetvorenja likova nestalih u kosovskom poklanju, Kuć ić

i - jer im je

kuć

a na Kosovu izgorela, Odž aković

i - jer su otpretali ž iš
ke iz kosovskog svetog pepela.
Stvarni ljudi su se nadodali na poetske likove i sami postali viš e ispevani nego realni.
Kuć
a je domać
a crkva, tuž
balica - liturgija, a udovica - monahinja.
Obilić

ev carski rez

Obilićje, kaž
e predanje, poš
to je poseč
en ustao, uzeo svoju glavu i krenuo od izvora do izvora da joj traž
i leka ili da mu stara sraste, ili da mu nova izraste.

Pod Turcima nije spominjan Muratov presuditelj, uspomena na njegov podvig u ropstvu je umrla.

Tako nagrđ
en stigao je u Crnu Goru. Njegošmu je ispevao prvu odu, uveo Obilić a
Pol>anu i Obilić
a medalju na kojoj je lako prepoznati da mu je crnogorski vladika i gospodar pozajmio i glavu.

Sloboda srpskog naroda ostala je bila jošsamo u Njegoš evim reč
ima.
Međ
u svim zamahnutim mač evima u crnogorskoj herojici zablistao je Obilić ev carski rez.

Obilićje postao ne samo svetinja junač ka, nego i Petar, na č ijoj je steni Petar II Petrović-
Njegošzidao veru Obilić a.

O Miloš
e, ko ti ne zavidi?
Ti si ž
ertva blagorodnog č
uvstva,
Vojistvenij genij svemoguć i,
Grom stravič
ni š
to krune razdraba!
Velič
astvo viteš
ke ti duš
e
Nadmaš

uje besmrtne podvige
Divne Sparte i velikog Rima; Sva viteš
tva njina blistatelna Tvoja gorda miš
ca pomrač
uje.
Šta Leonid hoć
e i Scevola
Kad Obilićstane na popriš te?
Ova miš
ca jednijem udarom
Prestol sruš
i a tartar uzdrma.
Pade Miloš
, č
udo vitezovah,
Žertvom na tron bič
a svijetskoga.
Gordo lež
i veliki vojvoda
Pod ključ
evma krvi blagorodne, Ka malopred š
to gordo iđ
aš
e,
Straš
nom miš
lju prsi nadutijeh,
Kroz divjač
ne tmuš
e azijatske,
Gutajućih vatrenim oč ima;
Ka malopred š
to gordo iđ
aš
e
K svetom grobu besmrtnog ž ivota,
Preziruć

i ljudsko niš
tavilo
I pletenje bezumne skupš tine.
Do celine nema preč

ica

Srpska narodna poezija je nastavak i "najveć i epski zamah posle Homera", ali i posebna tvorevina koja bi postojala i bez Homera. Oslonjena je na grč ke i vizantijske uzore ali uronjena u svoje izvore. Vrela nije pozajmila ni ritmove preuzela. Nije samouka nego samonikla.

Deseterac je pronalazak, epska ambicija, samopouzdanje poniklo iz naš eg tla i jezika,

njegova a ne tuđ

a vera.

Tu dubinu jezik nije mogao nać i van sebe ni tu visinu postić i izvan sebe. Do sebe i svoje istine dospeva se samo iz svog korena. Zato je sve š to je stvoreno u drugim razmerama stvoreno sa pola snage i manje ubeđ

enja.

San o srpskoj Ilijadi nije nikada presahnuo. Celinu nameć u i na nju podseć

aju sami

delovi, udovi koji se traž e. Plan se nazire, tež nja oseć

a, nedostaje vezivno tkivo. Vidno je odakle su veze poispadale, i jošuvek je manje č udo ako se jošneka pronađ

e, nego ako se

to ne dogodi. Celina je svojina dubljeg nacrta i protekli vekovi nisu dovoljni da bismo zaključ ili ni da li je bilo a kamo li hoć e li je biti. Ko hoć

e većje tu, ko neć

e - nije. Do

celine nema preč

ica. Njena snaga je i u odsustvu i nepostojanju unutraš njeg jedinstva.

Potreba da se različ

ita pamć

enja sklope u jednoj glavi i opš ta sudbina isprič

a jednim

ustima prasvojstvo je koje nikada neć e isč

eznuti iz svesti jezika.

"Komadi različ
nijeh pjesama", "odlomak izgubljene pjesme" svedoč e da nije
razdrobljeno samo carstvo nego i pesma o njemu. Kao š to je pretrajao san o carstvu tako nije isč
ezao ni san o celini kosovskog epa.
Kao š
to patrljak oseć
a bol u prstima ruke koje nema, tako ni jezik ne zaboravlja celinu koja ne postoji izvan ljudske maš te i stvaralaš
tva.
Kao š
to ć
elije pamte, a udarac po presađ
enoj kož
i uvek zaboli tamo odakle je kož a
odnesena tako i poskitane reč i pamte gde su bile i odakle su poispadale.
Tež
e se ulazi u poeziju nego u istoriju Srpski narod je narod buna, a bune otpisuju proš lost. Novo je uvek jač e, da staro
zaboravljamo i jedva oseć amo. Potkidamo ž
ile, zatiremo pamć
enje. Ne znamo starije civilizacije ni svoje ranije jezike. Tako, ne znajuć i sebe poč
injemo iz poč
etka.
Kosovo je premjena ali i koleno koje povezuje pamtivek i današ nji dan. Nevidljivi konac koji na okupu drž
i svu svoju tvorevinu.
Otkada je na kosovsku stopu stupila srpska kultura kao da pevamo samo sa jednog mesta i na istu temu.
Jedan motiv je okupio i narod i poeziju. I kao da se posle Kosova mnogo tež e ulazilo u poeziju nego u istoriju.
Kad god smo napuš
tali tu stopu napuš
tali smo sebe. Misleć i da idemo u Evropu, izlazili smo iz nje, gubili ono š to smo većbili i imali. Verovali da je izvan nas ono š to je bilo u

nama. Evropa nema dubljeg korena od onog koji preko Grč ke i Vizantije izbija na naš em
tlu. Kosovski stub je prorastao kroz sve Vidovdane.

I moderno srpsko pesniš tvo je izbojak iz starog korena, nova, snaž na potvrda temeljnih
vrednosti.

Buduć
a vremena ć
e nam kazati ime pesnika koji ć e Kosovo jošjednom zakroviti i doreć i
jezikom novih, nerođ
enih naraš
taja.

U poeziju Kosova se obič no ne ubrajaju sve pesme koje mu pripadaju. Ubrajaju se one koje su neposredno vezane za Kosovo, a izostavljaju one kojima je Kosovo nevidljivo sunce. Jedna od najlepš ih je "Rajko vojvoda i Margita djevojka" u kojoj je pokosovski sabor poetskih likova iz svih vekova.

Mera stiha u haosu istorije

Knjiga je praobraz svemu š to je stvorila narodna poezija, a prva knjiga koju su Sloveni imali na svom jeziku bila je Biblija.

Istoč
nik kosovske simbologije pretkan je iz Biblije, kao š to su i sve knjige prepoč ete iz te
jedne jedine. Od Crkve smo prvi put č uli svoje nacionalno ime. Iz Crkve je doš ao nacrt
kosovske kosmogonije. Slič nosti su i u neminovnim razlikama, u istrzanju da sve ne poklopi Biblija.

Što je daskal ž
ivopisao to je inok opisao, š to je č
rnilac č
rnilom pojezič
io i gramatik
ujednač
io to je guslar opesmio.

Danilo i Jefimija, Despot i Neznani Ravanič anin napisali su ono š to su prepevali Teš
an i
Milija, Viš
njići slepa Stefanija.

Sveš
tena knjiž
evnost nam je Bibliju približ ila. Crkveni jezik je krenuo ka narodnom.

Usmena poezija je iziš la iz knjiga, ali su njeni usmeni tiraž i nadiš
li sve knjige.

Sveci su ponarođ
eni, ratnici obogolič eni.

Usmenost je naš
la izvore u pismenosti. Odatle su uzete proporcije, mere stiha unete u haos istorije: Gornje vence i donje bojeve pevačje u sebi samleo i svojom snagom nanovo izveo. Tropari, ž itija i pohvalna slova dopali su guslarima. Rečse poseljač ila, ali
nije zaboravljala š

ta je bila. Kao š

to su nestajali gornji slojevi, a pretrajavali seljaci. Ali to nisu ni replike ni odblesci većž ivopisni likovi, krepke reč i i oroš

ene slike starije od

Biblije koje samo dokazuju i njenu neminovnost.

Srpska nova era

Sve š
to se zbilo na Kosovu nije se zbilo ni prvi ni poslednji put. Kosovo je sudbonosno i ranije i kasnije. Lazar nije ni prvi ni poslednji svetac većnovoprosijala zvezda. I njegovi prethodnici, vojskovođ
e od svetorodne loze proslavili su se viš e pobedama nad samim sobom nego nad drugima.

Uloga poezije je bila presudna i ranije. Narod koji veruje da su mi kraljevi sveti lako poveruje u svoje posebne rač une i obaveze prema Bogu. Narodna poezija ga je lako ubedila da je plemić
. Poverovao je ono š
to je i sam mislio.

Srbi se nisu samo turč ili nego i grč
ili i latinili. Bitka je nastavljena u Crnoj Gori, ali je poč
ela u Svetoj Gori. Ginuli su vojnici ali su najž eš
ć
i i najduž
i otpor dali crnorisci.

Kosovo nas je nateralo da zapevamo ali smo pevali i pre Kosova i pisali pre Svetog Save koji je napisao prvu reč enicu.

Prvu reč
enicu ne piš
e onaj ko poč
inje većonaj kojim neš to vrhuni i docvetava. Junač ke
pesme su i ranije "sadrž avale nekadaš
nje bitije srpsko". Slovo ljubve je doš lo posle
Lazara u vreme njegovog sina pesnika Visokog Stevana.

U Crkvi nisu bili samo Srbi veći monasi iz drugih zemalja. U njima nije bilo drugog porekla osim pravoslavnog, ni druge nacionalnosti osim Hristove. Međ
u njih ubrajamo
mnoge - sve do Igumana Stefana.

Srbi nisu poslednji put na Kosovu obezglavljeni ni poginuli listom, ni ubijeni po spisku.

Dunav krvi i mozga izvire iz naš eg naroda do naš
ih dana.

Kosovo polje se š
irilo dok je sve prikupilo i pokrstilo postajuć i kosovski kom i kosovska klisura, kosovska ponornica i kosovska gora.
Kaž
emo da pamtimo od Kosova, a mislimo od Potopa. Brojimo od Kosova a mislimo od Poč ela. Kosovo je bilo pre svih vekova. Kosovom poč inje srpska Nova Era.
Kao š
to kosti nastaju u utrobi majke tako se od nevidljive pređ
e jezika isprede i
najtrajnija ljudska građ
evina. Hristos je jošna krstu, a Krstitelj u vodi. Dok bude drveta od njega ć
e se praviti krstovi, dok bude srpskog jezika bić e Kosova.

Mora da ima neko

Nevine ž
rtve su najveć
e duhovno blago jednog naroda. Nema dela bez ž rtve - jedno je od najstarijih uverenja. Kao da se brojem nevinih ž rtava meri i velič
ina jednog naroda a sam narod tom merom procenjuje vrednost svojih ideala. Kao da narodi sa najviš e nevinih
ž
rtava polaž
u najveć
u nadu u več
nost i umetnost.
Nevine ž
rtve su mož
da jedini motiv umetnosti, jedino š to dostojno pamć
enja izdvaja
ljudski mozak, jedina briga uma i govora, tema svakog ozbiljnog razgovora.

Nikad niko nije postradao da to neko nije video, a taj koji je video, od toga se produhovio i ž iveo da bi o tome posvedoč io.

I u najveć
im tmuš
ama istorije, kad se nije dogledavao ni kraj današ njem danu, kad se
ć
utalo u š
umama a š
aputalo po zemunicama, ostala je reč : **mora da ima neko.** Taj je gotovo uvek bio neko na koga niko ne pomiš lja, koji sve vidi, pamti ili zapisuje - i kad pomislimo da je sve zauvek predato zaboravu - javlja se da svetu objavi istinu za koju se verovalo da nikada neć e izić
i na videlo.
Nevine ž
rtve su starije od Hrista.
Nije li i on postradao da potvrdi istinu da nevinim ž rtvama ne mož

e niko niš
ta i da ć
e krv
nevinih ž
rtava krvopijama pred Bogom dosaditi.
Svaki č
ovek zavoli svoje stradanje i postaje ono za š ta je postradao i da to ranije nije bio.
Narodi se najtež
e odrič
u onog za š
ta su dali krv. Ono š to je plać
eno nevinom krvlju, ne mož
e se ni izgubiti, ni zaboraviti. Tamo gde narod ostane bez glave, pogine listom, ili ga ubiju po spisku, nastaju najveć a zaveš
tanja i amaneti buduć im naraš
tajima.
Najveć
e međ
u nevinim ž
rtvama su one zbog svoga imena i zloč ina rođ
enja.
Blago narodu koga znaju po ž rtvama, a ne po zloč
inima.
Sva poklanja pravednika od Hrista na ovamo, prate glasovi onih koji tvrde da pogroma nije bilo i da se niš ta nije dogodilo.
Ali iz svake jame je neko izaš ao i ta jamina deca objavljuju da niko ne mož e jamiti istinu.
Vezani za ruke da vuku jedan drugog, mnogi su odneli u leđ
ima č
akije svojih ubica, a potom ih zajedno sa iš č
upanim rukama sapatnika za koje su bili vezani izneli da bi svedoč
ili.
Ni jedna istina neć
e u jamu i nema zemlje ni lopate koja je mož e pregrnuti.
Nevinim ž
rtvama najviš

e dugujemo, posebno onima koje nisu imenovane. One č ekaju svoj narod da ih se seti ili same određ
uju pokolenje koje ć
e biti dostojno da ih se seti.

Šest stotina godina samoć

e

Ono š
to se u naš
e dane događ
alo na ovom polju ne belež e ni najudaljenije istorije. Mož da
je takvih zloč
ina jošnegde bilo, ali da se pravni poredak jedne zemlje trudio da ih sakrije, toga sigurno nije.

U jošnenapisanom romanu **Šest stotina godina samoć e** ključ
ne epizode ć
e zauzeti
prizori iz naš
ih dana: š
tala ozidana od nadgrobnih spomenika, nuž nik od razorene crkve, bik iz Muš
utiš
ta koga su oslepeli, jer je svojina srpskog manastira. Nisu se smilili da ga ubiju, monahinje nisu pristale da ga prodaju, tako je ostao da traje kao spomenik ostruganih oč iju kao Simonida.

Ta povest neć
e moć
i ni bez onih domać
ina koji su se okuć
ili na srpskim grobljima i ne daju Srbima da se u groblju sahranjuju. Jedan se ipak smilovao Srbinu kome je umrlo dete, rasuđ
ujuć
i da ć
e ozleda na zemlji biti mala, da ć e brzo zarasti i uskoro se neć e niš
ta
poznavati, pa ć
e na vreme moć
i da poore i pokosi.

Mapa velike Albanije objavljena je u naš oj i stranoj š
tampi viš

e puta, a duhovna mapa Kosova nije gotovo nigde. A samo je jošnebo nač ič
kano zvezdama, kao š
to je Kosovo
ozvezdano srpskim kulturnim spomenicima, manastirima i crkvama, svetiš tima i
grobiš
tima.
Kad bismo to Kosovo izgubili, samo bismo dokazali da smo potomci onih koji su tamo izdali još1389. godine. I jošgore: izgubiti na Kosovu nije isto š to i izgubiti Kosovo.

Grob

Po naš

em narodnom verovanju, zemlja na kojoj je grob se ne prodaje. Domać ini bez

naslednika ili oni koji su se pribojavali da bi njihovi potomci mogli prodati imanje, osiguravali su se od ove moguć nosti tako š

to su se umesto na groblju sahranjivali na svojoj okutnici.

Pred grobom bi ustuknuo i onaj ko je sklon da proda i onaj koji bi ž eleo da kupi.

Na kosovskoj okutnici je sahranjen ceo srpski narod. Zato tom zemljom Srbi ne mogu trgovati.

1989.

Četiri pesme

Matije Beć

ković

a

LELEK MENE

OGLEDALO
SLOVO
BODEŽ

Lelek mene

(odlomci)

Šta je Lovćen do Gora Otaca S koje naš
e Nebo otpoč
inje?
Na koju se svi po jednom penju, A Carigrad po vedrini vidi.
Šta Cetinje nego Sveti Presto Đe kandilo neutješ
no capti
Na kostima cijela naroda?
Šta je Ostrog no oltar te crkve Đe najveć
i vidar crnogorski
I Ostroš
ki Čudotvorac služ
i?
Šta Kosovo no ž
rtvena porta
Đe je svaki od nas poginuo Davno prije no š
to se rodio!
Crna Gora - ime manastira.
Crnogorci to su crnorisci Što manastir služe crnogorski.
Podviž
nici č
iste ljucke vjere
Iz prkosa ljuckoga rođ
ene.
Crnogorac - č
in je i titula
Nekadanje Duš
anove svite.
Pretkosovski vitez, č oek s dvora,
I po tome koliko ih ima To je mnogo za ime naroda.
Pet vjekova trajala je bitka Započ
eta na polju Kosovu.
Najpotonji kosovski junaci U Crnoj su Gori izginuli.
Kosovski je junak zadnji bio Vukalica Š
unjov iz Rovaca.

Poslednja je kosovska več era
U Kruš
evcu crnogorskom bila.
Kosovska je bitka završ ena
Trinaeste - zauzeć
em Skadra.
Sve je opš
tom smrć
u osveć
eno.
Najprije je samo Vuk izdao, Najposlije jedini on nije.
Jedan nikad ne mož
e izdati!
Kakvo nam je ime i sudbina Ako Carstva nikad nije bilo?
Šta smo onda i zaš
to smo od
e?
Što kukamo ako smo odovle?
Nosimo li crno oko glave Ili oko mozga deraviju?
Zar nijesmo sa onog svijeta A ni zato nemamo dokaza.
Koje li je ime te bolesti S kojom ovaj narod pretrajava?
Zar smo tako na smrt zanemogli Da istinu znati ne mož emo?
Il mož
emo ali nam ne treba, Istina je najgora utjeha, Stoga smo se s njome posvadili, Zato smo se od nje udaljili Zar je sveti zavjet zbog koga smo Pet vjekova na vatru lož eni,
Miješ
ali zube i mozgove,
Pekli duš
u, prsi istavljali,
Tik i trzaj, mimika, grimasa, San, groznica, zgrana iz djetinjstva Ili nekog drugoga ž
ivota,
Predavana sa oca na sina Da se od nje ozdravit ne mož e?
Za jednog su pitali: Šta mu je?
Vele: Niš
ta, on je Crnogorac!

Sudbo niska duha visokoga, Šta li misle da su a š ta rade!
Straš
no li je ginuti za poraz, Gord na ono zbog č
ega umireš
,
Za pobjedu pravde a ne ljudi!
Ko ne gine onda kad ne mora Sada tuđ
u povjesnicu uč
i.
Da se nije boj ni jedan bio Bilo bi nas viš
e, ali koga?
I bilo bi bolje, ali kome?
Zaduž
bino i krstionice
Među
u Rimom i međCarigradom Đe podivlja kalem pravovjerni!
Sad se tice iznad tebe boje Da kamene ne š
kljocnu vilice
Prokletije da ih ne iziju!
1978.

Ogledalo

(Po knjizi Solunci govore) Kad smo oslobodili Beograd Odvedoš
e nas u crkvu Ruž
icu
Da se prič
estimo.
Ali pop ne da prič
esnu už
icu
Dok se ne ispovedimo.
Mene upita:
Jesi li ubio?
Jesam!
Rekoh,
A on:
Vojnič
e, š
to si to uč
inio?
Stuš
tio se na mene ubilac, Iznakaž
en,
Zapaljene glave, ispameć en,
Isplaž
en,
Krvnikovim oč
ima me gledao.
Mora da sam tako
I ja izgledao.
Pucao sam
Kao u ogledalo.
Do sad sam mislio
Da sam ga ubio.
Ali č
im sam ovamo ukroč
io

Uvideh da otad on ž
ivi u meni
I da je ovde u crkvi Ruž ici
Iz mojih usta i progovorio.
Da se nikad ne sazna
Ko je koga ubio.
1988.

Slovo

Ne ostavismo stopu oč evine
Koju na rovove nismo raskopali I sada zovka iz raskuć evine
Pita č
ime bismo raskop zakopali.
A mi nemamo ni jednoga zgloba Koji odavno nismo razglobili Kamoli zemlje izvan razdeoba U koju bismo razgrob ugrobili.
Kao š
to Nojeva nije golubica Naš
la suvo gde Tla bez zaklanja Nema koliko bi se trunom utrnula.
Gde krv ukrviti i rov uroviti Kad rov u rov neć
e ni u jamu jama,
Jamina se jama ne da ujamiti Ni stara mrž
nja novim mrzijama.
Otkad smo dali prednost podelama Zjap iz zjapa zjapi, raskućiz raskuć a,
I sad nas viš
e nema ni u nama
A trnje nas je izgnalo iz kuć a.
Um nam je oburdan, misli raš njirane,
Dno je na vrhu, a temelj na krovu, Gospode, naniž
i niske raznizane
Održ
i rasulo u novome Slovu.
(1988.)

Bodež

Po č
uvenoj prič
i
Sa dalekog severa
Lovci na vukove
Bodežsa dve oš
trice
Umoč
e u svež
u krv

Balč
ak pobodu u led
I ostave u snež
noj pustinji
Gladan vuk
Oseti krv nadaleko
Pogotovu na č
istom oš
trom vazduhu
Pod visokim mraznim zvezdama I brzo pronađ
e krvavu udicu.
Oblizujuć
i smrznutu sukrvicu
Porež
e jezič
inu
I svoju toplu krv
Lapć
e s hladnog seč
iva.
I ne ume da stane
Dok se ne skljoka
Nadut od sopstvene krvi.
Kad su takvi vukovi
Koji se najtež
e love
Kakvi li su tek ljudi Pa i č
itavi narodi
A pogotovu naš
Koji se vlastite krvi Ne mož
e nadostiti
I pre ć
e nestati
Nego se opsetiti
Da ć
e krvav bodež
Ostati

Jedini
Spomenik
I krst
Iznad nas.
(1989.)

Napomena:

Kosovo - najskuplja srpska rečje predavanje Matije Beć ković
a drž
ano u Australiji,
Evropi i Jugoslaviji tokom 1989. godine prilikom proslave š estogodiš
njice Kosovske
bitke.
Najpre je Beć
kovićna poziv **Fondacije za srpske studije Makvori univerziteta u** Sidneju uč
estvovao na seminaru o Kosovu.
Predavanje je ponovljeno u srpskim nacionalnim centrima i crkvenoš kolskim opš
tinama u
Sidneju, Melburnu, Dž ulongu, Kanberi, Adelaidu, Brizbanu.
U Evropi je Beć
kovićgovorio istim povodom na vidovdanskim sveč anostima u
Dizeldorfu, Osnabriku, Parizu i Bermingamu.
Ovaj tekst je objavljen u **Glasu Crkve i Knjiž evnim novinama, a Glas Crkve,** na kraju kosovske godine objavljuje konač nu verziju i kao knjigu.